

УДК 005.334.4:658

БАНКРУТСТВО ЯК РАДИКАЛЬНИЙ ЗАСІБ ОЗДОРОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ**Телін С.В.**, аспірант, Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя.**Телін С.В. Банкрутство як радикальний засіб оздоровлення економіки.**

Криза суб'єкта господарювання виникає як наслідок невідповідності його фінансового економічного стану параметрам навколишнього оточення. Адже навіть ті промислові підприємства які є відносно стійкими, мають розробити відповідну систему превентивних заходів з метою запобігання виникнення кризових симптомів та уникнення ймовірності банкрутства. При здійсненні діагностики ймовірності появи кризи слід застосувати різноманітні підходи які дадуть змогу не тільки завчасно виявити перші прояви, але в подальшому сприятимуть запобіганню причин що призводять до банкрутства. Своєчасне здійснення попереджувальних заходів дасть змогу забезпечити певну платоспроможність суб'єкта господарювання, його фінансову стійкість, стабільність тим самим в цілому сприяючи збереженню підприємства в цілому. Слід зазначити, що керівництво підприємства має відповідним чином реагувати на ймовірність кризової ситуації для суб'єкта господарювання, що є можливим лише на основі своєчасного виявлення причин кризи, які доцільно шукати як в середині та й зовні. В нашій країні процедура банкрутства до сих пір не відпрацьована в повній мірі, що зазвичай сприяє появі непорозумінь та конфліктів. В наслідок не досконалої нормативно правової бази у ряді випадків замість сприяння оздоровлення підприємства воно перетворюється на переділ власності. З економічної точки зору банкрутство є неспроможністю суб'єкта господарювання продовжувати свою підприємницьку діяльність, а з юридичного боку у нього є кредитори з майновими вимогами. Банкрутство як механізм оздоровлення економіки давно вже стало одним з основних інструментів західного ринку.

Телін С.В. Банкрутство как радикальное средство оздоровления экономики.

Кризис предприятия возникает как следствие несоответствия его финансового экономического состояния параметрам окружающей обстановки. Ведь даже те промышленные предприятия, которые являются относительно устойчивыми, должны разработать соответствующую систему превентивных мер с целью предотвращения возникновения кризисных симптомов и предотвращения вероятности банкротства. При осуществлении диагностики вероятности появления кризиса следует применять различные подходы, которые позволят не только заблаговременно выявлять первые его проявления, но и в дальнейшем способствовать предотвращению причин приводящих к банкротству. Своевременное осуществление предупредительных мероприятий позволит обеспечить определенную платежеспособность предприятия, его финансовую устойчивость, стабильность тем самым в целом способствуя сохранению предприятия в целом. Следует отметить, что руководство предприятия должно соответствующим образом реагировать на вероятность кризисной ситуации для субъекта хозяйствования, а это возможно лишь на основе своевременного выявления причин кризиса, которые целесообразно искать как внутри, так и снаружи. В нашей стране процедура банкротства до сих пор не отработана в полной мере, что обычно способствует появлению недоразумений и конфликтов. Вследствие не совершенной нормативно-правовой базы в ряде случаев вместо содействия оздоровлению предприятия оно превращается в передел собственности. С экономической точки зрения банкротство является несостоятельностью предприятия продолжать свою предпринимательскую деятельность, а с юридической стороны у него есть кредиторы с имущественными требованиями. Банкрутство как механизм оздоровления экономики давно уже стал одним из основных инструментов западного рынка.

Telin S. Bankruptcy as a radical means of economy recovery.

Enterprise crisis occurs as a consequence of its non-compliance of the financial economic condition parameters of the environment. After all, even those industries that are relatively stable, should develop an appropriate system of preventive measures to prevent the occurrence of symptoms and prevention of crisis bankruptcy probability. In the implementation of diagnostic probabilities of the crisis should be used a variety of approaches that will not only proactively identify its first manifestation, but in the future help to prevent the leading causes of bankruptcy. Timely implementation of preventive measures will provide a solvency of the company, its financial strength, stability, thereby contributing to the preservation of the whole enterprise. It should be mentioned that the company should respond appropriately to the crisis probability for a business entity, which is possible only on the basis of early detection of the causes of the crisis, which should be sought both within and without. In our country, the bankruptcy procedure has not yet been fully worked out, which usually contributes to the appearance of confusion and conflict. Due from perfect legal framework in some cases instead of promoting healthier company, it turns into a redistribution of property. In economic terms, bankruptcy is the insolvency of the company to continue its business, and on the legal side of it has creditors with property requirements. Bankruptcy as a mechanism for economic recovery has already become a major tool for the western market.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження факторів, що впливають на фінансову спроможність підприємств, причини та процедури банкрутства обумовлена тим, що сучасному стані українська економіка

перебуває під впливом низки негативних моментів: криза неплатежів, неефективність управління, зношене обладнання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням оцінки ймовірності банкрутства та його наслідкам приділяється значна увага вітчизняними і зарубіжними науковцями. Аналіз останніх публікацій показав, що досить детально напрямки й механізми прогнозування ймовірності банкрутства на підприємстві розглядали такі сучасні науковці, як Базилінська О.Я., Подольська В.О., Андрушко О.Б., Іващенко О.В., Руденко Л.П. та інші. **Метою написання статті** є аналіз показників ймовірності банкрутства підприємства, а також теоретико-методологічні і прикладні проблеми цього явища.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах ринкових відносин виникають ситуації, коли деякі суб'єкти господарювання не здатні виконати взяті на себе зобов'язання, як правило, грошового характеру. Для вирішення проблем, пов'язаних з неплатоспроможністю суб'єктів господарської діяльності існує інститут банкрутства. Як свідчить світова практика, банкрутство - неминуче явище будь-якого сучасного ринку, який використовує неспроможність у якості ринкового інструменту перерозподілу капіталу та відбиває об'єктивні процеси структурної перебудови економіки. Таке значення банкрутства визначене самою суттю підприємництва, яке завжди пов'язане з невизначеністю досягнення його остаточних результатів, а відповідно й з ризиком втрат. Джерелом цієї невизначеності є всі стадії відтворення - від закупівлі й доставки сировини, матеріалів і комплектуючих виробів до місць виробництва та продажу готових товарів. Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції від 30.06.1999 р. під банкрутством розуміються визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві. Фінансове оздоровлення неспроможних підприємств неможливе без аналізу причин виникнення банкрутства. Саме тому в процесі діагностики банкрутства важливим етапом є розгляд та класифікація передумов банкрутства як цілісної взаємодії-факторів, що впливають на показники діяльності. Сприятливий фінансовий стан підприємства - це важлива умова його безперервного й ефективного функціонування. Для його досягнення необхідно забезпечити постійну платоспроможність суб'єкта, високу ліквідність його балансу, фінансову незалежність і високу результативність господарювання.

Термін «діагностика» (від грец. Diagnostikos - спроможний розпізнавати) дослівно перекладається з давньогрецької як розпізнавання стану об'єкта за другорядними ознаками [1]. Інший можливий переклад цього терміна вивчення стану об'єкта, у тому числі й економічного. Діагностика - не одноразовий захід, а дослідницький, пошуковий, пізнавальний процес, який відбувається в певному часі та просторі. Основним завданням діагностики є встановлення діагнозу, тобто формування узагальнювального висновку про поточний та, перспективний стан об'єкта дослідження, доцільності та необхідності проведення корегування основних параметрів функціонування в цілому та в розрізі окремих підсистем.

Актуальність дослідження факторів, що впливають на фінансову спроможність підприємств, причини та процедури банкрутства обумовлена тим, що в даний час українська економіка перебуває під впливом низки негативних моментів: криза неплатежів, неефективність управління, зношене обладнання. Відсутність інвестиційних вливань в економіку ставить під загрозу саме існування багатьох підприємств. У період підйому багатьох, навіть перспективних підприємств, перешкоджає величезна кредиторська заборгованість перед постачальниками, бюджетом, трудовим колективом. Жоден інвестор не буде вкладати кошти, знаючи, що його гроші підуть на погашення боргів підприємства. Деяке покращення, що спостерігається у вітчизняній промисловості за об'ємними показниками, поки що не супроводжується помітним поліпшенням платіжної дисципліни. Розміри простроченої кредиторської заборгованості продовжують збільшуватися.

Банкрутство як механізм оздоровлення економіки давно вже стало одним з основних інструментів західного ринку. Банкрутство, безумовно, радикальний захід. Це остання можливість уберегти те чи інше підприємство від остаточного розвалу завдяки передачі управління неплатоспроможним підприємством від неефективного власника більш ефективному.

В Україні процедура банкрутства досі не відпрацьована повною мірою, що часто викликає розбіжності сторін і конфлікти. Через недосконалість чинного законодавства банкрутство із засобу оздоровлення підприємства часто перетворюється на переділ власності, можливість позбавитися від непотрібних боргів або метод ефективного тиску на власника, що не завжди сприяє поліпшенню фінансово-господарської діяльності підприємства і, як наслідок, лише посилює загальне становище в економічній та соціальній сферах.

Банкрутство - це визнана арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. У свою чергу, під неплатоспроможністю Закон розуміє неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності. З наведеного визначення випливає, що банкрутство має економічний і правовий характер.

З економічної точки зору банкрутство є неспроможністю суб'єкта продовжувати свою підприємницьку діяльність внаслідок її економічної нерентабельності, безприбутковості. Суб'єкт підприємництва має стільки

боргів перед кредиторами та зобов'язань перед бюджетом, що, коли їхні вимоги будуть висунуті у визначені для цього строки, то майна суб'єкта - активів у ліквідній формі - не вистачить для їх задоволення.

Юридичний аспект банкрутства полягає насамперед у тому, що у суб'єкта є кредитори, тобто особи, що мають підтверджені документами майнові вимоги до нього як до боржника. Це майнові правовідносини банкрутства, здійснення яких у встановленому законом порядку може призвести до ліквідації суб'єкта підприємництва. Особливістю Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» є те, що цей Закон регулює дві великі групи суспільних відносин - матеріальні (організаційно-правові та частково процедурні), які пов'язані з відновленням платоспроможності боржника, та процесуальні, пов'язані з визнанням боржника банкрутом.

Матеріальні відносини складаються, як правило, при здійсненні заходів щодо запобігання банкрутству боржника (надання фінансової допомоги, досудова санація). Окремі матеріальні відносини виникають і функціонують також при застосуванні судових процедур (розпорядження майном боржника, вжиття заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, передбачених планом санації, тощо). Боржником відповідний суб'єкт вважається на всіх стадіях провадження у справі про банкрутство, банкрутом - після того, як арбітражний суд прийме постанову про визнання боржника банкрутом. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» не поширюється на юридичних осіб, які не займаються згідно з їх статутами (положеннями) систематичною підприємницькою діяльністю, та на фізичних осіб - не підприємців.

З іншого боку, у відносинах банкрутства виступають кредитори. Це можуть бути юридичні або фізичні особи, які мають у встановленому порядку підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, щодо виплати заборгованості по заробітній платі працівникам боржника, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю сплати податків і зборів (обов'язкових платежів). До інших державних органів Закон, зокрема, відносить: органи місцевого самоврядування або центральні органи виконавчої влади (п. 2 ст. 42; п. 2 ст. 43); державні органи з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, з питань охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, з питань геології та використання надр (п. 2 ст. 43); державний орган у справах нагляду за страховою діяльністю (п. 1 ст. 45); державний орган з питань регулювання ринку цінних паперів (п. 1 ст. 46).

Підставою для застосування банкрутства до суб'єкта підприємництва є економічний фактор, визначений ст. 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», - неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі із заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів не інакше як через відновлення платоспроможності. Суб'єкт, неспроможний виконати зазначені грошові зобов'язання протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати, визнається Законом боржником.

Підсумовуючи сказане, можна стверджувати, що є підстава стверджувати про об'єктивну необхідність проведення заходів зі стабілізації фінансово - економічного стану підприємства перш за все, за рахунок покращення результатів його виробничо-збутової діяльності, досягнення прибутковості та збільшення частки власного капіталу в фінансовій структурі підприємства. Виходячи зі специфіки діяльності та ролі підприємства в забезпеченні продукцією державних установ, необхідною є реструктуризація підприємства та підвищення його інвестиційної привабливості шляхом державної підтримки на умовах цільового фінансування.

Висновки. На основі аналізу було визначено, що фінансова стійкість - комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів. Тому її слід визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, результативності їхнього розміщення й використання, при якому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності - на основі зростання прибутку й активів при збереженні платоспроможності й кредитоспроможності.

Список використаних джерел

1. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств: Підручник. - К.: Київ. Нац. торг.-економ. ун-т, 2006. - 780с.
2. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343-ХП від 14 травня 1992 року.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-VI.
4. Вовк Д. Банкрутство підприємства: / Ред. Я. Кавторєва. - Х.: Фактор, 2009. - 368 с.
5. Буковинський С.А. Фінансова криза в Україні. Вплив на розвиток економіки та деякі заходи досягнення фінансової стабільності // Фінанси України, 11.2010.

Ключові слова: банкрутство, підприємство, фінансово-господарська діяльність, способи діагностики, фінансова стійкість, прибутковість, фінансовий стан підприємства.

Ключевые слова: банкротство, предприятие, финансово-хозяйственная деятельность, способы диагностики, финансовая стойкость, прибыльность, финансовое состояние предприятия.

Keywords: bankruptcy, business, financial and economic activities, the methods of diagnosis, financial stability, profitability, financial condition of the company.